

Dr Jac P.

*en de
natuursport*

HET THIJSSSE-JAAR

door Bert Garthoff

Aan het jaar 1965 is de naam van THIJSSSEJAAR gegeven ter herdenking van het feit dat Dr. Jac. P. Thijssse honderd jaar geleden (op 25 juli 1865) werd geboren.

De naam werd voorgesteld door het Instituut voor Natuurbeschermings-educatie. Een lang woord! Het geeft echter juist datgene weer wat Thijssse heel zijn leven heeft nagestreefd: de mensen, liefst alle mensen in ons land, op een prettige manier zoveel kennis van de natuur bij te brengen, dat zij daardoor tot het inzicht komen dat het behoud van de natuur een zaak van levensgeluk voor ons hele volk is. Men kan dan ook dat Instituut met die lange naam – waar u kortweg I.V.N. tegen mag zeggen – een vrucht van Thijssses' levenswerk noemen. Eén van de vele vruchten, die hij ons zo gul te genieten heeft gegeven. Daarom heeft het zeker zin na te gaan wie hij was.

Persoonlijk contact

Meteen al doet zich dan de merkwaardigheid voor dat dit „was” zich maar moeilijk laat rijmen met Thijssse. Hij is 20 jaar geleden gestorven, op 8 januari 1945, zes maanden voor zijn 80ste verjaardag.

Dr. Jac. P. in de kracht van zijn leven

Maar voor wie hem persoonlijk gekend hebben, lijkt het nog altijd niet uitgesloten dat zij hem tegenkomen op hun eerstvolgende vogelspeurtocht in de Texelse Slufter of bij een wandeling in de kostelijke duinrust van Thijssse's Hof in Bloemendaal.

Hij heeft dan weer de hoed op met een prettig brede rand, die toch de ogen goed vrij laat. Hij draagt een wandelpak waarin weinig nette vrouwen, maar wel gezellige kreukels zitten. En vooral veel zakken om van alles in op te bergen. Hij heeft zeker een kijker om de hals hangen, maar verder draagt hij niet veel meer dan een volle witte snor, een glunderende glimlach, en heel veel licht in zijn heldere ogen.

Nee, voor wie Thijssse gekend hebben, is hij nog steeds geen verleden tijd.

„Waar woont meneer Thijssse?”

En ook voor tallozen die hem nooit hebben ontmoet, blijft hij tot het heden behoren. Bij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, bij de Verkade-fabrieken in Zaandam, bij de Uitgeverij Ploegsma en aan de redactie van het radioprogramma „Weer of geen weer” wordt ook nu nog wel eens naar zijn adres gevraagd. Dikwijls is het dan een albumlezer of een kalenderbezitter die pas ter wereld kwam na Thijssses dood. Zozeer is Thijssse een man van het leven geweest... en gebleven.

25 juli 1865

Zijn leven begon in Maastricht. Thijssse werd er geboren als zoon van een beroepsmilitair, die drie jaar later werd overgeplaatst naar Grave. Toch waren de ogen van Kootje, zoals Jacobus Pieter thuis werd genoemd, al in die eerste Maastrichtse

levensjaren opengegaan voor de natuur.

„In mijn verste herinnering” schreef hij later, „zie ik de tuin bij ons huis, de oevers van de Maas, de heide bij bij Escharen en het aardige riviertje de Raam”. Grave was toen voor onze Nederlandse defensie nog belangrijk als vesting – voor de zoon van een onderofficier was de bloemenpracht op de vestingwallen en de Maasdijken van veel groter belang. Van zijn 3de tot zijn 9de jaar bracht hij al zijn vrije tijd door met zichzelf in te wijden in de geheimen van de plantenwereld en van het daarop wemelende insectenvolk. En met genieten! Want dat is Thijssse zijn leven lang geweest: een genietter in de beste zin van het woord.

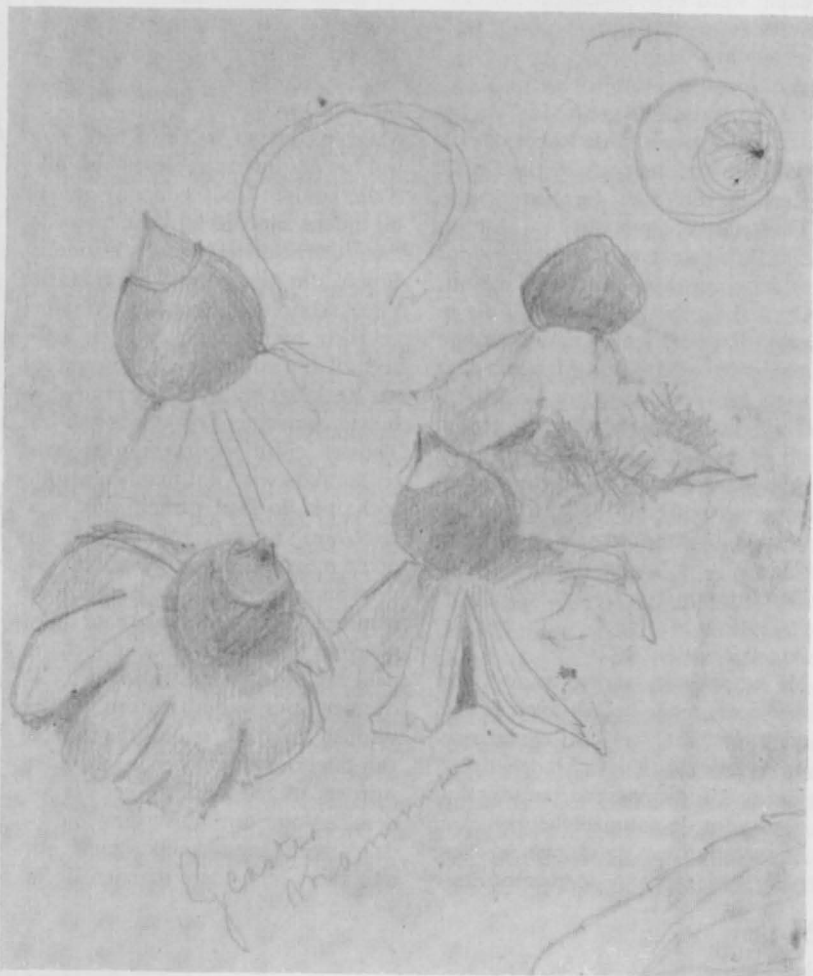
Een man die het als een voorrecht voelde om te mogen leven. Die de weerklink daarvan ervoer in elke ontmoeting met plant of dier afzonderlijk, maar ook bij ieder vertoeven in de natuur als geheel. En die van binnen uit zo sterk de behoefte had om anderen diezelfde genietingen deelachtig te doen worden, dat hij reeds als kleine jongen begon met zijn waarnemingen op te schrijven en er in zijn bewoordingen geen twijfel over liet hoeveel plezier er toch is te beleven aan die dagelijkse omgang met de natuur. Een schrijftrant die hem nooit verlaten heeft en die stellig de sleutel is geweest waarmee hij zovele harten heeft weten te openen voor al wat leeft. En zoveel portemonnaies voor „Natuurmonumenten” en andere behoud-plannen! Maar we zijn nog in Grave en Kootje Thijssse is op de lagere school.

Woerden

Die school beëindigt hij in Woerden, waarheen vaders loopbaan vervolgens leidde. „Daar genoot ik doodgewoon zonder aanwijzing of aanprijzing de glorie van het polderland”. Zo omschreef hij zelf eens die kindertijd. „En toen ik met mijn twaalfde jaar in Amsterdam kwam wonen, was ik vatbaar voor goede avontuurlijke tochten rondom de

hoofdstad. Ik had vreugde aan honderden planten en dieren en helemaal geen erg er in, dat ik op school nooit les had gehad in „Kennis der Natuur”, zoals de Wet op het Lager Onderwijs destijds al eiste.”

Een gedeelte van een blad uit een schetsboek van Thijssen; op ware grootte. Goed en aardig

Kennis der Natuur

Kennis der Natuur was inderdaad in die jaren reeds een roostervak op de lagere school. Maar er waren heel wat onderwijzers die het eenvoudig oversloegen als „flauwekul”. Dat lag niet eens zozeer aan die onderwijzers alswel aan het feit dat er in de opleiding tot onderwijzer aan menige kweekschool nauwelijks aandacht werd besteed aan dit vak. Zeker niet op een wijze die ooit tot genieten kon stimuleren!

Een zeer persoonlijke uitzondering daarop vormde de „natte-his”-leraar aan de Amsterdamse kweekschool, de latere directeur van Artis, Dr. C. Kerbert. En juist bij hem kwam Thijssen terecht om van zijn 14de tot zijn 18de jaar te worden opgeleid tot onderwijzer. Mèt kennis der natuur. Op 1 december 1883 kon hij die in praktijk gaan brengen in Amsterdam als derde onderwijzer. Men had daar toen nog een rangorde in, waarin Thijssen vlot begon te stijgen, terwijl hij intussen ook de hoofdkante haalde en enkele taal-akten. Daarmee gewaagd werd hij eind 1889, 24 jaar oud, benoemd tot hoofd van de „Franse school” – wij zeggen nu de Ulo – in Den Burg op Texel.

Texel: Teksel

Hij woonde en werkte er nog geen drie jaar, maar het Gouden Boltje, zoals de Texelaars hun eiland noemen, kreeg zijn levenslange liefde. Het was toen nog een paradijselijk oord voor de natuurliefhebber. Aan ontwatering van de duinen was nog niets gedaan, aan toeristenverkeer

werd nog niet gedacht. Bij heel zijn brede kijk op de natuur en zijn gevoel voor het grote geheel, maakten toch de vogels van Texel nog de meeste indruk op Thijssen. In zijn later leven kwamen die meer en meer op de voorgrond in zijn belangstelling, waaraan zijn Texelse tijd stellig niet vreemd was. Zijn trouw aan Texel liet hij ook altijd blijken door de naam van het eiland in zijn uitspraak te laten rijmen op „deksel”, zoals ook de geboren Tekselaars nog steeds doen.

Getrouwd

Maar misschien is Texel hem nog wel het dierbaarst gebleven van alle Nederlandse landschappen omdat hij tijdens zijn verblijf daar trouwde met Christina Helena Petronella Bosch, die hij op de Amsterdamse kweekschool had leren kennen. Hoe gelukkig hun huwelijk was en hoezeer zij zijn stille steun is geweest in het werk dat hij al zijn levensjaren is blijven verrichten, blijkt het best uit Thijsses eigen woorden toen eens ter sprake kwam dat mannen als hij toch niet zo heel gemakkelijk zijn voor hun vrouwen. Bij alle weer en op de meest onverwachte tijdstippen trekken ze erop uit. Ze brengen de wonderlijkste rommel mee naar huis, die vooral niet als rommel behandeld mag worden, maar die wel dienovereenkomstig blijft ruiken! En ze stappen midden onder maaltijden van tafel omdat er opeens iets moet worden uitgetekend of gedetermineerd. Voor een huisvrouw inderdaad geen gemakkelijke taak om met zulke bijzondere mannen op te

trekken. „Och ja”, zei Thijse, „wij bijzondere mannen hebben bijzondere vrouwen nodig. Maar die hebben we dan ook!”

Heimans en Thijse

Terug in Amsterdam, in 1892 schoolhoofd geworden aan de Passeerdersgracht, ontmoette Thijse voor het eerst de man wiens naam nadien zo met de zijne verbonden zou zijn, dat beiden ook vandaag nog in één adem genoemd worden: dat was Eli Heimans, 4 jaar ouder dan Thijse; onderwijzer aan een school aan het Amsterdamse Weesperplein. Hij had al enig succes gehad met publikaties op verschillend terrein. In de eerste plaats met het jongensboek Willem Roda, verschenen in 1889, maar nog steeds tot het beste behorend wat er in zijn soort ooit in onze taal is geschreven. Dan beschouwingen van opvoedkundige aard, waarin hij de noodzaak van kennis der omgeving naar voren bracht als grondvest voor het geestelijk welzijn van het schoolgaande

Thijse met anderen op excursie. Even rusten . . .

kind. En voorts een aantal geschriften die rechtstreeks de kennis der natuur tot onderwerp hadden.

Van deze was het boekje „De levende natuur” het resultaat van Heimans' ervaringen als „schoolwandelelaar”. Hij was nl. al in 1882 begonnen met zijn leerlingen klasgewijs mee te nemen op een wandeling en hun daarbij te wijzen op al wat zich aan plant en dier voordeed. In schooltijd! Een revolutionair uitroepeten mag daar zeker wel achter voor die jaren. De „Commissie voor Schooltoezicht” was er dan ook niet gelukkig mee. Wethouder Willem van Lennep, zoon van schrijver Jacob, vond het echter een uitstekend idee en gaf toestemming. En de kinderen waren het daar gaarne mee eens. Voor hen was „Heimie” de fijnste meester die een stadskind kon hebben. Voor Heimans zelf was het voornaamste doel van die wandelingen niet meeldraden te tellen of ander peuterwerk te verrichten, maar

12

13

14

15

16

17

J. VOERMAN JR.

No. 19 MUGGENORCHIS

No. 21 VOGELWIKKE

No. 23 MOERAS-WERPENORCHIS

No. 25 REEDSLADIGE ORCHIS

No. 27 GROOTE RAYELAAR

No. 29 STURMIA LOEBELII

„den kinderen het leven te toonen van dier en plant; hen wakker te maken voor de natuur, zoo, dat de natuur hun een bron van goedkoop genot wordt”. Zo schreef hij het neer in „De levende natuur”, dat bedoeld was als handleiding bij het onderwijs. Geen wonder dat collega Thijsse er met graagte op af kwam. En met zijn kinderen ook ging schoolwandelen. En weldra op een bank in het Sarphatipark met Heimans zat te praten over al wat er nog meer

Op deze pag. 'zowel als op pag. 10 en 14, een verkleining van zo'n bekend albumblad. Zie ook de tekst op pag. 13 en 15. Meestal waren het telkens zes plaatjes van bloemen, vogels of landschappen

gedaan kon worden om „reeds in het kind den mensch een geschenk te bezorgen voor gemoed en verstand”.

„Geen lectuur voor kinderen”

Nog in het jaar van hun kennismaking (1894) kwam hun eerste gezamenlijke boekje tot stand: „Van vlinders, bloemen en vogels”. Een

schoolblad (notabene!) schreef toen er over: „Meen niet dat onzen jongens en meisjes zulke lectuur bevallen zal. Geef roodhuiden- en negerromans met moord en verraad voor de jongens en met preliminair van vrijerijtjes voor de meisjes”, en voorspelde vervolgens dat de uitgever ermee zou blijven zitten.

Het is echt wel anders gegaan! Niet alleen bleek er destijds zoveel belangstelling voor „zulke lectuur” te bestaan, dat Heimans en Thijsse ieder jaar met een nieuw boekje konden komen – ook heden ten dage is er nog steeds vraag naar „In sloot en plas”, „Door het rietland”, „Hei en dennen” en naar al wat zij verder samen schreven. Ook hun Geïllustreerde Flora van 1899, waaraan na de eerste druk bovendien de bioloogieleraar Heinsius meewerkte, is nog steeds in gebruik bij talloze natuur-liefhebbers die planten willen determineren en die aan deze „pil” van 1200 bladzijden een voortreffelijke gids hebben. En aan de eigenhandige tekeningen van „H & T” het beste wat er voor dit doel in ons land is gemaakt. De 20ste druk is momenteel de nieuwste ervan, maar de laatste zal het stellig niet zijn.

Tijdschrift voor natuursport

Al dit werk deed zo’n stroom van bijvalsreacties op Heimans en Thijsse afkomen, – dat zij de tijd rijp achtten om tot een bundeling van deze belangstelling te komen. Eerste resultaat daarvan was de oprichting van het maandblad „De levende natuur” in 1896, dat zij „een tijdschrift

voor natuursport” noemden. Alweer: niet de kennis opdoen en verspreiden omwille van zichzelf, maar om de sport van het buiten zijn, de spanning van het avontuur, en de voldoening over de genietingen die de natuurkennis meebrengt. Een derde Amsterdamse onderwijzer, Jaspers, completeerde de redactie. „De levende natuur” is nu nog steeds bloeiende en hetzelfde kan gezegd worden van de andere „H & T”-initiatieven uit die jaren rond 1900: de oprichting van de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (thans de Koninklijke N.N.V.) en de Nederlandse Ornithologische Vereniging (opgegaan in de huidige Nederlandse Ornithologische Unie). Het was al met al een waar „réveil”, een tijd van wakker maken op grote schaal voor wat er in de natuur te beleven viel. Zomaar in de wegberm of aan de slootkant. Aan zulke simpele levensgenoten als dotterbloem, grutto en groene kikker. En Heimans en Thijsse bleven onvermoeibare wekroepers.

Natuurmonumenten

Wel kwam er in 1901 een eind aan hun samenwerking als boeken-schrijvers. Van hetgeen zij individueel publiceerden bleef echter een even sterke, gelijkgerichte stroom van enthousiasme voor de natuursport uitgaan. Heimans verzorgde jarenlang een wekelijks rubriek in De Groene Amsterdammer, Thijsse deed hetzelfde in het Algemeen Handelsblad.

Eensgezind gaven zij langs die dubbelweg een zo grote bekendheid aan

wat zij noemden het „vuilstortschandaal”, dat heel Nederland met spanning uitzag naar de stemming die in 1905 in de Amsterdamse gemeenteraad moest uitmaken of het er inderdaad van zou komen dat het uniek-mooie Naardermeer een stortplaats zou worden voor hoofdstedelijke huisvuil. Ondanks het werk van de beide onverdroten onderwijzers, kon zo’n plan nog alle kans maken om werkelijkheid te worden. Maar het gevaar werd gekeerd, zij het met maar twee stemmen verschil.

Thijssse in de bekende Thijssse's Hof

Naardermeer

Op dat succes werd meteen voortgebouwd. Thijssse stond vooraan in een actie om het Naardermeer eigendom te doen worden van een vereniging die het dan verder kon beschermen. Daaruit kwam begin 1906 de oprichting voort van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, die reeds twee maanden later het gehele Naardermeer in handen kreeg voor f 150.000. Voor die

jaren een enorm bedrag, zeker voor een vereniging die zelf nog geen cent bezat. Maar wel voldoende geestdrift om een obligatielening tot dat bedrag ruimschoots overtekend te krijgen! Alle correspondentie van „Natuurmonumenten”, zoals de nieuwe vereniging al gauw genoemd werd, droeg de handtekening van haar secretaris: Jac. P. Thijssse. Dat zou bijna veertig jaren zo blijven. Tot zijn dood heeft Thijssse de secretaris-pen gehanteerd.

Dat ook de vrucht „Natuurmonumenten” tot verheugende wasdom is gekomen, blijkt wel uit de huidige stand van zaken: ruim 50.000 leden en een bezit van bijna 20.000 hectare, verdeeld over ongeveer 80 terreinen. Plus – wat minstens even belangrijk is – een gezaghebbende stem als er gens tegenstrijdige belangen in het geding zijn en één van die belangen het behoud van natuurschoon is. Naar „Natuurmonumenten” wordt dan ernstig geluisterd. En wie goed luistert, hoort er nog de stem van Thijssse in naklinken.

Begin van een brief van Thijssse als secretaris

Onderwijzers-onderwijs

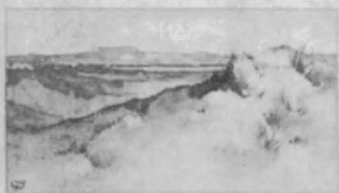
Die stem klinkt ook na in de herinnering van allen die tussen 1902 en 1921 de Amsterdamse kweekschool bezocht hebben, waaraan Thijssse inmiddels was benoemd als leraar. Officieel om er kennis der natuur te onderwijzen. In de praktijk om er heel zijn persoonlijkheid in te zetten voor de algemene ontwikkeling van zijn leerlingen.

Overhoren deed hij nooit. Huiswerk opgeven eigenlijk ook niet. Ieder lesuur vulde hij geheel en al met vertellen. Maar de manier waarop hij dat deed was zo, dat het vertelde als vanzelf het geestelijk eigendom werd van zijn leerlingen. Spelenderwijs en tot in lengte van leven. Aan het eind van een les placht hij dan wel te zeggen „bestudeer dat nog maar eens”, maar die aansporing hadden de aan hem toevertrouwde kwekelingen nauwelijks nodig om aan zijn lessen eigen speurtochten te verbinden. Zowel in de vrije natuur of in het stadspark als in de boeken die zij te pakken konden krijgen. Met als resultaat daarvan weer meegebrachte vondsten of nieuw gezezen vragen.

Dr. JAC. P. THIJSSE
Binnenland
SLOKENDAALE

Amsterdam 17 April 36

Inbegginge thier zendt G. J. van Reel aan het Secretaraat van Natuurmonumenten te maake en uit op dat de Inventararens weer in Actie zijn. maar doet er verder

L. W. R. WENCKEBACH

- No. 1 DE DESOLATIE VAN HET ZUID-WESTERSTRAND
 No. 3 HET MEER VAN DE MU
 No. 5 HET NIEUWE LANDSCHAP VAN DE STAATSBOSBEHOUDING

- No. 2 DE SLUFTER
 No. 4 DE DUINZOOM BIJ DE KOOG
 No. 6 DUINWOESTIJN IN „DE WESTEN“

Voor Thijssse ruim voldoende aanleiding om het eerstvolgende lesuur vertellend te vullen.

„Overstapjes“

Dat vertellen beperkte zich niet tot planten en dieren, maar bestreek alles wat zich zo voordeed in de samenwerking tussen leraar en leerlingen. Enkele onderdelen van het eigenlijke vak „natuorkennis“ waren Thijssse zelfs helemaal niet zo lief, zodat iedere kans op een overstapje

hem welkom was. Zo had hij weinig handigheid in het doen van de proeven die het natuurkundige deel van zijn leervak eiste. Destijds moest de leraar die proeven zelf doen, een schoolamanuensis was er nog niet. Lukte er weer eens iets niet met buisjes of branders, dan zei Thijssse al gauw: „Jullie begrijpt wel hoe het had moeten gaan, hè?“ – om dan meteen maar het verhaal aan te snijden van Suzanne van Baerle, de zeventiende-eeuwse professordochter,

die van haar vader moest trouwen met een hooggeleerde collega, maar die zelf liever de jonge geheimschrijver van Frederik Hendrik nam, Constantijn Huijgens!

Onuitputtelijk was zijn belezenheid, ook wat geschiedenis, volkskunde, schilderkunst en muziek betrof. In alles wat hij daarvan aan zijn leerlingen meedeelde, lag steeds de nadruk op de menselijke waarden in gebeurtenissen en zaken. Zoals ook het menselijke, het levensgeluk dat voor ieder mens te vinden is in aanraking en omgang met de natuur, altijd voorop gestaan heeft in zijn aanpak van al wat met de natuur samenhang. In zijn onderwijs, in zijn boeken, in zijn tijdschriftartikelen, in zijn levenslange strijd voor het behoud van zoveel mogelijk natuur in ons land.

Naar Bloemendaal

In 1921 verliet Thijssse de Amsterdamse Kweekschool na bijna 20 jaar aan honderden toekomstige onderwijzers en onderwijzeressen zijn kennis, zijn wijsheid en zijn opgewektheid te hebben meegegeven als inspiratiebron voor hun verdere leven en werken. Velen van hen hebben in zijn voetspoor de biologie gekozen als vak om verder te studeren of als belangrijke liefhebberij. In die 20 jaren is de „school van Heimans en Thijssse” gegrondvest, die ook nu nog steeds de toonaard van de Nederlandse biologiebeoefening beheerst en voor tallozen „dat gedoe met die plantjes en die beestjes” van zo hoge waarde doet zijn. Met als

meest karakteristieke trek van die „school”: dat er helemaal niets schools aan is. Heimans en Thijssse waren er beiden op uit om de mens in zijn omgang met de vrije natuur zelf ook vrij te laten zijn. Hem niet het keurslijf van de wetenschap in engere zin op te dringen, maar hem aan de hand van wetenschappelijk verantwoorde kennis inzicht te geven in de schoonheid van het wonder dat het Leven is.

Kennemer Lyceum

Thijssse woonde inmiddels al jaren in Bloemendaal, reisde dus op en neer naar Amsterdam, maar werd in 1921 verbonden aan het Kennemer Lyceum in zijn eigen woonplaats. Als leraar in de biologie. Die ook daar zijn eerste les begon met mee te delen dat hij Kootje Pieter Thijssse was en dat je, met de Bloemendaalse duinen zo dichtbij, eigenlijk de hele week biologie kon doen zonder ooit in herhaling te vervallen. Hij vond er een even graag gehoor als overal elders.

De N.J.N.

Op zijn bundelend aansporen alweer hadden kort tevoren, in 1920, een aantal verspreide jeugdclubs die in Thijsses geest aan natuurstudie deden, zich verenigd in de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, de N.J.N. Die in de 45 jaren van zijn bestaan een wel zeer levensvatbaar en levendig gewas is gebleken te zijn in de rijk voorziene tuin van instellingen en initiatieven die uit Thijsses werken en wegwijzen zijn voortge-

groeid. Geheel in de geest van de zelf vernieuwing die zonder ophouden in de natuur gaande is, staat het N.J.N.-lidmaatschap alleen open voor jongelui tussen de 12 en 23 jaar, komt de leiding altijd geheel uit eigen midden voort, en wordt er zonder mankeren jaarlijks van bestuur gewisseld. Zelfs de meest succesrijke voorzitter zwaait af zodra hij een jaar is aangeweest of zijn 23ste verjaardag bereikt. Daarna mag hij zich levenslang de benaming „ouwe sok” laten welgevalen, die door alle oud-N.J.N.-ers als een eretitel wordt gevoeld! En die geheel in overeenstemming is met de gezonde „enfant terrible”-positie die de N.J.N. ook in andere opzichten inneemt in de kringen van natuurstudie en natuurbescherming. Een positie die Thijssse de jeugd altijd met een goedkeurende glundering heeft toegedacht.

Eredactor

In 1922 werd aan Thijssse het eredoctoraat in de wis- en natuurkunde verleend door de Senaat van de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. De promotor was Prof. dr. Th. J. Stomps, die met recht de nagedachtenis aan Heimans in zijn hulde aan Thijssse betrok en liet uitkomen dat Amsterdam ook voor het door hen beiden ontketende natuurstudie-réveil onze hoofdstad genoemd mocht worden.

Thijssse's Hof

In 1925, toen Thijssse 60 werd, rees bij velen de gedachte om te komen

tot een stoffelijk monument, dat uiting zou geven aan de grote dank die hem alom werd toegedragen. Maar Thijssse – sinds 1922 dus Dr. Thijssse – had zich nu juist niet laten kennen als een man bij wiens leven en streven een standbeeld paste. Of een gedenkpenning. Het werd dan ook een natuurmonument. In zijn eigen Bloemendaal, aan de Mollaan, werd een „instructief plantsoen” ingericht, dat de naam Thijssse's Hof kreeg. Een terrein van 2 hectare, waarin de plantengroei van de duinen in al zijn oorspronkelijke rijkdom in stand wordt gehouden. Zowel die van de vochtige als van de droge duinen. Thijssse's Hof heeft zijn binnenduindeel, zijn duinmoeras en zijn natte duinweiland, maar ook zijn zandige toppen en kommen. Thijssse heeft zelf de aanleg ervan verzorgd. Geen wonder dat de vogels er de allereerste bezoekers waren. Nu, na 40 jaar, woont er nog steeds een opmerkelijke vogelbevolking.

Vrij toegankelijk

Voor menselijk bezoek is Thijssse's Hof eveneens vrij toegankelijk. Zo heeft Thijssse dat gewild en het is zo gebleven. Van 's morgens 9 tot 's middags 5 uur (in de winter een half uurtje korter) mag iedereen erin. Alleen op Nieuwjaarsdag, op Goede Vrijdag en op Koninginnedag niet. En ook op zondag is de Hof soms gesloten. Wie er dan dus op bezoek wil, kan het treffen of niet treffen. Men moet om met Thijssse te spreken, er maar „onbekommerd” op af gaan.

„Onbekommerd”

Dat was namelijk zijn motto. Zijn levenswoord. Op het ex libris waarmee hij zijn boeken als zijn eigendom kenmerkte, prijkte het met daarboven getekend een troepje spreeuwen. Geen „vliegend juweel” zoals de ijsvogel, geen „koningszanger” als de nachtegaal, geen opzienbarend zeldzame dwaalgast – nee, een doodgewoon koppeltje van die alledaagse druktemakers, de spreeuwen. Een beetje wapperig en warrig in hun verenpak zittend in een wilgestruik, waarvan de katjes nog maar in knop zijn. Maar de vijf spreeuwen hebben al het hoogste lentewoord. Misschien komt er nog maartse vorst of aprilsneeuw – zij luiden nu al de lente in. Onbekommerd!

Populariseren

Thijssse zelf was als een onbekommerd lentekind. Iemand wie het kind-zijn in diepere zin tot zijn dood is bijgebleven. Hoe raak en met hoeveel opgewektheid hij ook schreef en sprak over de andere seizoenen, de lente was voor hem het leven op zijn best. Geen wonder dat hij, toen de firma Verkade hem verzocht had een reeks natuur-albums voor haar samen te stellen, begon met „Lente”. En dat Lente-album inluidde met: „*Het is nog niet uitgemaakt wie het eerst de Lente proclameert: de zanglijster, de sneeuwkllokjes of de hazelaar. Het eene jaar komt de vogel het eerst met 't nieuwtje, het andere jaar de heester of de bloem. Maar in ieder geval weten zij het altijd eerder dan de menschen, die op de kalender afgaan en meenen dat de Lente den eenen-twintigsten Maart haar intocht doet. Mij dunkt, ik hoor die zanglijster al lachen! 21 Maart, begin van de Lente? Maar dan zitten wij al lang in de zorgen! Nee hoor, de ware pret begint al wanneer de dagen weer langer worden, zoo in het begin van Januari*”.

Daarmee hebben we meteen een kleine proef van Thijssse's schrijfstijl. Die dezelfde was als zijn mondelinge verteltrant. En die een uitermate zuiver en doeltreffend middel was om de kennis over al wat er in de natuur te zien en te horen is, te populariseren in de beste betekenis van dat woord: onder het volk brengen; zoveel mogelijk mensen in die kennis laten delen, en in de genietingen die eruit voortvloeien. Thijssse had een rijk gevoel voor humor, waarvan hij in zijn werk ook steeds uiting heeft

109

104

105

108

107

103

SAM VAN BEEK

No. 109 ALK

No. 105 ZEEKOOT

No. 107 BLAUWE REGER

No. 104 KLEINE KANARIJ

No. 106 SPOTVOGEL

No. 108 DUINPEPER

gegeven. Nooit heeft hij zich echter laten verleiden tot wat men geen populariseren, maar vulgariseren zou moeten noemen. Nooit heeft hij zijn humor de overhand laten krijgen ten koste van het onderwerp. Evenmin heeft hij ooit, hoe gevoelig hij ook was en hoe intens hij alles beleefde, toegegeven aan het soort dichterlijkheid dat zich zo dikwijls voordoet in natuur-geschriften. Schoon van woord, maar zonder verband met de werkelijkheid.

Romantisch?

Thijssse was stellig geen onromantisch mens. Integendeel, zijn lievelingscomponist was Schubert. Maar hij wist zijn wetenschappelijke kennis en zijn romantische gevoelens beide in hun waarde te laten door ze zo te doen samengaan dat zij elkaar niet overspoelden of verstoorden. Vandaar dat menig albumblad van zijn hand zich laat lezen als een dichterlijk stuk Nederlands. Licht van toets, maar hier en daar diep ont-

roerend in al zijn eenvoud. Vandaar ook dat toen de dame die op een excursie onder Thijsses leiding voor de derde maal zei dat ze de natuur in het lenteduin „net een sprookje” vond, van hem te horen kreeg: „Juffrouw, als u dat nu nog één keer zegt, gooi ik u in de sloot!” Heel vriendelijk zei hij dat, en de geschrokken juffrouw kreeg er nog als uitleg aan toegevoegd dat het meest bewonderenswaardige van de natuur juist is dat het géén sprookje is maar levende werkelijkheid. Dat sprookjes ongetwijfeld heel mooi kunnen zijn – als sprookjes – maar dat de natuur haar eigen aard en haar eigen schoonheid heeft, onvergelijkbaar met mensenbedenksels.

De Verkade-albums

Wel geen andere vorm van publikatie is zo'n steun in Thijsses streven naar gezonde popularisatie van de natuurkennis geweest als de plaatjes-albums, waartoe de firma Verkade in 1905 het initiatief nam, met Thijse als tekstschrijver.

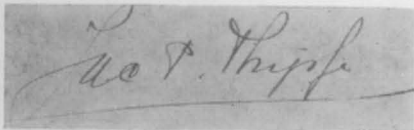
Later – vrijwel jaarlijks verscheen er een nieuw album – werd hij wel eens afgewisseld door anderen, maar hij bleef de primus inter pares. Van zijn hand is ook de tekst van het album *Vogelzang* dat in 1940 zou worden

uitgegeven, hetgeen door de oorlog werd verhinderd. Nadien kwam de firma Verkade niet meer tot album-uitgaven – tot zij als haar bijdrage aan het Thijse-jaar dit „Vogelzang” alsnog 't licht deed zien in het begin van dit jaar. Echter als foto-boek – niet meer met bij de Verkade-artikelen verpakte plaatjes zoals men die vroeger spaarde en inplakte. Verkade had er een heel ruilbureau voor en ook onderling gingen ze van hand tot hand. Van heel jonge handen tot zeer oude. Verkade-plaatjes en Verkade-albums waren een veelbegeerd bezit. Terecht, het was een hoogstaande vorm van reclame.

1930-1945-1965

In 1930 kreeg Thijse door zijn pensioenering de gelegenheid al zijn tijd te besteden aan zijn streven naar een zo groot mogelijke verbreiding van natuurkennis en naar een zo ruim mogelijk behoud van natuurerrein in Nederland. Zijn grote ideaal, het ongerepte behoud van heel de Hollandse duinstreek als Nationaal Park, heeft hij niet in vervulling zien gaan. Ook voor ons en voor volgende generaties is de verwezenlijking daarvan helaas voor goed onmogelijk gemaakt door de mateloze groei van onze bevolking en de snelle verstedelijking en industrialisering van vele plaatsen die tot voor kort nog bescheiden duindorpen waren. Thijse zelf is echter tevens een voorbeeld geweest van een man die bereid is tot tevreden zijn met dat wat mogelijk is.

De forse handtekening -verkleind- van Dr. Jac. P.

Eerbied voor anderen

Thijssse zag zelden onverzoenlijke tegenstanders in anderen. Hij wist ook begrip op te brengen voor degenen die lijnrecht tegen zijn inzichten ingingen. Hij gunde hun hun mening en hij misgunde hun ook hun succes niet als bijvoorbeeld het resultaat van een onderhandeling voor hen gunstig uitviel.

Om staande te blijven in het hardzakelijke verkeer dat meer en meer vereist werd om het succes de zijde van de natuurbescherming te doen kiezen, waren dan ook anderen nodig. Gelukkig zijn die er gekomen, de Amsterdamse financier Mr. P. G. van Tienhoven voorop. Zij hebben aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en aan andere natuurbeschermende ini-

tiatieven de vormen gegeven die passen in deze tijd. Maar Dr. Jac. P. Thijssse is tot zijn dood hun inspirator gebleven. Hij is het nu nog. Geen betere leidraad voor het natuurbehoud, maar ook voor het gehele planologische beleid in ons land dan wat hij aangaf in zijn laatste boek „Natuurbescherming en landschapsverzorging in Nederland”, geschreven tijdens de oorlog en verschenen na zijn dood in 1945:

„Laat ons vooral nooit vergeten dat Natuur- en Landschapsbescherming geen stokpaardje is van een klein aantal hedonisten of wetenschappelijke ijveraars, maar een streven naar levensvervulling voor iedereen en in het bijzonder een redding voor allen, die geboren en getogen zijn in de sombere buurten van de ouderwetsche groote steden”.

Natuurbeschermingseducatie – dat was wat hij voorstond. Opvoeding, inwijding tot kennis der natuur, via die kennis tot genot en geluk, en zo tot het inzicht dat natuurbescherming een nationale zaak van geestelijke volksgezondheid genoemd moet worden. En als zodanig dient te worden aangepakt. Vijftien jaar na Thijssse's dood kwam het I.V.N. tot leven, dat de term natuurbeschermingseducatie in zijn vaandel vlocht en dat nu het jaar 1965 tot Thijsssejaar heeft uitgeroepen. Het heeft zich in zijn korte bestaan een even bloeiend en groeiend monument voor Thijssse getoond als diens eigen Bloemendaalse Hof. Hij werkt erin voort in zijn eigen geest. Opgewekt, zonder ophouden, en . . . onbekommerd!

Als u meer over (of van) Thijssse wilt lezen:

Dr. Jac. P. Thijssse: *Het intieme leven der vogels*. Een heruitgave, verzorgd door Jan P. Strijbos en Ko Zweeres, Amsterdam 1965

Kees Hana: *Feest in de natuur*. Een rijk geïllustreerde beschrijving van Thijssses leven en van de geschiedenis der natuurbescherming in Nederland, Amsterdam 1965
Thijssse-brochure t.b.v. de scholen. Geschreven door Dr. Fop I. Brouwer en J. A. Nijkamp, uitgegeven door het I.V.N. met steun van het Prins Bernhard Fonds. Amsterdam, voorjaar 1965

Vijftig jaar natuurbescherming in Nederland, gedenkboek bij het 50-jarig bestaan van de Ver. tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, Amsterdam 1956.

De foto's, schetsboek en brief werden welwillend beschikbaar gesteld door „Natuurmonumenten”

Deze AO werd voor u geschreven door:

Bert Garthoff. Hij werd in 1913 geboren in Amsterdam, waar hij het gymnasium afliep en sociografie studeerde. In Indonesië vond hij al in 1937 een liefde die hij sindsdien trouw is gebleven: de radio. In 1951 keerde hij naar Nederland terug, werkte bij de Wereldomroep en kwam in 1955 bij de VARA. Nog datzelfde jaar begon „Weer of geen weer” als een wekelijks programma dat voor duizenden een goed begin van de zondagmorgen geworden is, met natuur-onderwerpen als hoofdschotel. In 1960 kreeg hij er de ANWB-prijs voor, in 1964 de gouden medaille van Dierenbescherming. Zijn indrukken, opgedaan bij zijn tochten door heel Nederland, publiceerde hij in „Zomaar wat zwerven” en in „Weer of geen weer” (beide verschenen bij Ploegsma, Amsterdam). Hij is algemeen bestuurslid van „Natuurmonumenten”.

BERT GARTHOFF

VAKANTIE

Wilt u ook in uw vakantie AO ontvangen?

Even een briefkaartje met uw naam en adres, en uw vakantie-adres én de tijd dat u met vakantie bent, is – mits tijdig aan ons toegezonden – voldoende.

Op 25 juli heeft AO zoals alle jaren vakantie

AO 1072 verschijnt op 30 juli

6 augustus valt in de tweede vakantieweek van AO

en dan, vanaf 13 augustus – AO 1073 – komt AO weer een heel jaar lang trouw elke week bij u.

Op aangename en verantwoorde wijze krijgt u door de wekelijks verschijnende AO-boekjes een dieper inzicht in alle actualiteiten en in de ontwikkeling van wetenschap en kunst. De geïllustreerde AO-reeks is de enige encyclopedie die elke week „bij” blijft en die u steeds zult raadplegen.

Hoofddred.: C. J. J. Wiedhaup, Red. secr.: Theo de Vries

De abonnementsprijzen bedragen:

	per jaar	per halfjaar
Nederland, Suriname, Nederlandse Antillen	f 16,50	f 8,75
België, Luxemburg	Bfr 225,—	Bfr 120,—
Overige landen	f 18,50 (porto inbegrepen)	
Losse exemplaren kosten f 0,50 of Bfr 7,— per stuk. Deze kunnen rechtstreeks bij de Stichting worden besteld.		

RED. en ADM. AO, Stichting IVIO, Koninginneweg 62, Amsterdam-Z.

Tel. (020) 73.63.33*, Postgiro 55 15 99, Gem. Giro A 4555, Alg. Bank Nederland N.V., Amsterdam.
Voor België Postcheckrek. 1308.50

© Copyright. Nadruk verboden. Overname alleen met schriftelijke toestemming van de Stichting IVIO.